

Opi
oppimaan

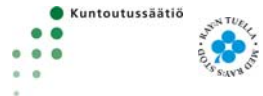
OPI OPPIMAAN -HANKE: KUNTOUTUSPALVELUITA NUORTEN JA AIKUISTEN OPPIMISVAIKEUKSIIN (2006-2010)

Seija Haapasalo
Kuntoutusalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
Kuntoutussäätiö

Opi oppimaan -hankkeen tausta 1

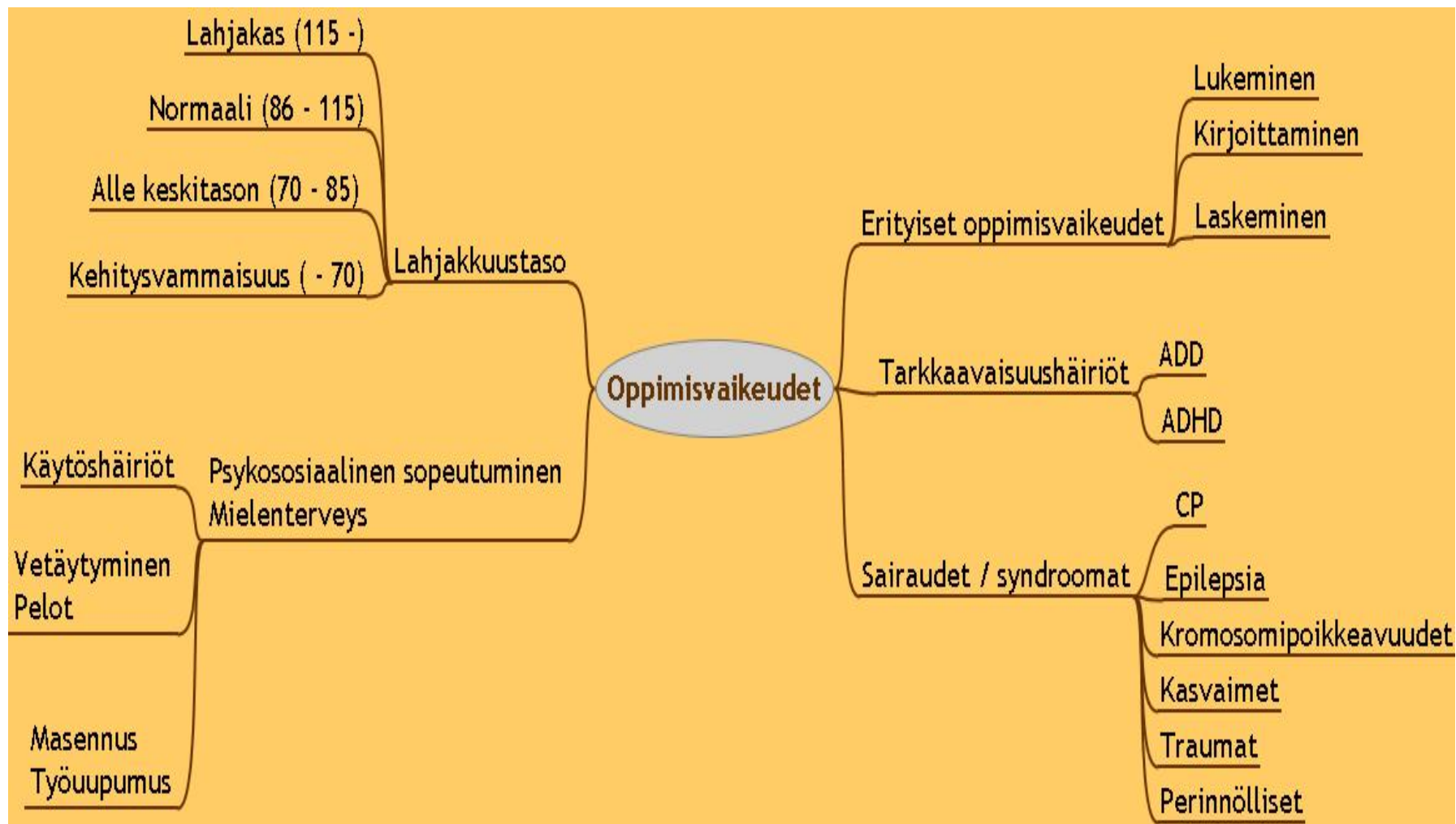
- Oppimisvaikeudet jatkuvat aikuisuuteen ja aiheuttavat monenlaisia selviytymisongelmia
- Hoitamattomat oppimisvaikeudet lisäävät syrjäytymisriskiä
- Aikuisille ei ole tarjolla riittävästi kuntoutuspalveluita
- Ammattilaiset eivät tunnista aikuisten oppimisvaikeuksia
- Vaatii erityisosaamista, neuropsykologeja ei riittävästi
- Erityisopetusta ei tarjolla aikuisille
- Maksajia ei löydy

Opi
oppimaan

Hankkeen tausta 2

- Nykyajan tietoyhteiskunta vaatii monipuolisia akateemisia taitoja
- Uusien palvelumuotojen tarve
- Oppimisvaikeuksien selvittäminen ja kuntoutus voivat auttaa monia selviytymään paremmin opiskelun ja työelämän vaatimuksista
- Rayn oppimisvaikeusohjelma (2006 -)

Erityisten oppimisvaikeuksien yleisiä piirteitä

- Kehityksellinen, syntymästä asti
- Periytyvä (kromosomit 15, 6, 3, 2)
- Ei muita sairauksia, vammoja ongelmien syinä
- Ei syynä peruskoulutuksen/kielitaidon puute
- Odottamattomat erityisvaikeudet/ laaja-alaiset oppimisvaikeudet
- Ilmenevät päällekkäin erilaisina kombinaatioina

Oppimisvaikeus -diagnooseja (ICD-10)

- Lukemiskyvyn häiriö (F81.0)
- Kirjoittamiskyvyn häiriö (F81.1)
- Laskemiskyvyn häiriö (F81.2)
- Monimuotoinen oppimiskyvyn häiriö (F81.3, edellisten yhdistelmä)
- Kielellinen erityisvaikeus (dysfasia)
 - puheen tuottaminen (F80.1) ja
 - puheen ymmärtäminen (F80.2)
- Määrittämätön oppimiskyvyn häiriö (F81.9)
- Motoriikan kehityshäiriö (F82)

Erityisten oppimisvaikeuksien piirteitä

- Virheet lukemisessa ja kirjoittamisessa
- Hitaus, aika ei riitä (lukeminen, kirjoittaminen, uuden oppiminen)
- Tekstin tuottaminen ja asioiden kirjaaminen ylös työlästä
- Samanaikaiset toiminnot vaikeita (kuunteleminen, lukeminen, muistiinpanot)
- Kielellinen ulkoa oppiminen vaikeata (nimet, termit, vieraat kielet, kertotaulu)
- Vieraiden kielten hallitsemisen kasvavat vaatimukset
- Tarkkaavaisuuden erheet (ei huomaa omia virheitään)
- Häiriöalttius (maisemakonttorit, opiskeluluokat)

Lääkelaskut

Opi oppimaan

Tunnistuskysymyksiä

- Onko vieraiden sanojen lukeminen sinulle hankalaa?
- Onko sinun vaikea muistaa lukemasi tekstin sisältöä?
- Onko vieraiden kielten oppiminen ollut sinulle hankalaa?
- Onko sinulla oikeinkirjoitusvirheitä?
- Onko asioiden kirjallinen ilmaisu sinulle hankalaa?

Oppimisvaikeudet ja mielenterveyden ongelmat

- Oppimisvaikeuksilla selkeä yhteys mielenterveyden ongelmiin.
 - Erityisesti masennus ja ahdistuneisuus
 - Työuupumuksen riskitekijä
- Oppimisvaikeuksiin liittyy useita mielenterveyden ongelmille altistavia tekijöitä.
 - Negatiivinen palaute, matala itsetunto, erilaisuuden tuntemukset, kiusaaminen, opittu avuttomuus
- Mielenterveyden ongelmat puolestaan voivat korostaa oppimisvaikeuksia.

Oppimisvaikeuksien seurausvaikutuksia

- Vaikutukset koulunkäyntiin ja ammatinvalintaan
 - alhainen koulutustaso
 - koulutus myöhentyy, keskeytyy
- Työttömyyttä ja alityöllisyyttä
- Altistaa päihdeongelmille ja
- Rikollisuudelle
 - 50 %:lla lukivaikeuksia ja 50 %:lla ADHD-piirteitä suomalaisessa vankiaineistossa (Tuominen 2007, N=78)

Opi oppimaan -hanke (2006-2010)

- Tavoite
 - Kehittää ja muokata uusia palveluja aikuisille ja nuorille, joilla on oppimisvaikeuksia
- Kohderyhmä
 - Hankkeen palvelut tarkoitettu niille, joiden oppimisvaikeudet haittaavat opiskelussa ja työssä selviytymistä ja jotka eivät normaalipalveluiden kautta saa tarvitsemaansa tukea

Henkilöstö

- Projektipäällikkö Seija Haapasalo
- Neuropsykologi Johanna Nukari
- Oppimisvalmentaja, erityisopettaja Ulla Reiterä-Paajanen
- Ryhmänohjaaja, lukikonsultti Anna-Leena Saarelainen
- Projektitutkija Johanna Korkeamäki
- Projektisuunnittelija Anni Reuter
- Neuropsykologi Pirkko Koskiniemi (konsultointi ja työnohjaus)

Hankkeen palvelut

- Asiakkaita yhteensä 180
- Oppimisvaikeuksien ja -valmiuksien arviointi
 - neuropsykologinen tutkimus (n=104)
- Oppimisvalmennus (n=67)
- Ryhmäkurssit (n=45 +10)
 - lukikuntoutuskurssit
 - oppimisvalmennusryhmä
 - vertaisryhmät (Hero, Kalliolan kansanopisto)
- Lukikonsultointi asiakkaille ja ammattilaisille (n=55)
- Muita konsultaatioita (n=11)
- Ryhmälukiseuloja (n=34)

Psykologitutkimuksen kehittäminen nuorten ja aikuisten tarpeisiin

- Asiakkaat hakeutuvat itse, ilman lähetteitä.
- Asiakkaille tehty laajat neuropsykologiset tutkimukset hankkeessa (3 tapaamiskertaa)
- Neuropsykologin lausunto + lukilausunto tarvittaessa
- Em. pohjalta kehitetty hieman suppeampi tutkimusmalli kaikkien psykologien käyttöön
- Palvelu pitää sisällään mm. perusteellisen haastattelun, peruslahjakuustason ja muistin kartoituksen, lukitestit, palaute- ja jatko-ohjauskeskustelun.

Opi oppimaan

Suppea vai laaja oppimisvaikeuksien tutkimus?

- Kapea-alaisten ongelmien ollessa kyseessä lukivaikeuden seulonta/yksilötutkimus voi olla riittävä
- Lyhyen tutkimuksen hyödyt: ei tarvita pitkälle koulutettuja neuropsykologeja, edullisempi, tutkimus ei vie paljon aikaa
- Ongelmien esiintyessä laajemmin (laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai mielenterveyden ongelmia) on perusteellinen selvitys aina paikallaan.

Psykologitutkimuksen löydökset (N=102)

- Selkeä lukivaikeus 60% (n=55)
- Lievä lukivaikeus 9 %
- Ensisijaisesti laajempi kielellinen vaikeus 8 %
- Ensisijaisesti tarkkaavuuden vaikeuksia 9 %
- Laaja-alaisia oppimisvaikeuksia 8 %
- Työmuistivaikeus ilman lukivaikeutta 2%
- Matematiikan vaikeutta usein lukivaikeuden rinnalla
- Asiakkaista 10:lla ei tutkimuksissa ilmennyt kehityksellistä oppimisvaikeutta tai sitä ei voitu luotettavasti arvioida

Oppimisvalmentajan työmalli

- Lyhytkestoista valmennusta/kuntoutusta
 - pääasiassa yksilöllisesti
 - myös pienryhmissä
 - tapaamiskertoja 3-10
- Työskentelyn pohjana usein neuropsykologinen tutkimus
- Työskentely valmentautujan omien tehtävien ja haasteiden parissa
- Sisältöjä mm.
 - oppimisstrategioiden, muistitekniikoiden ja opiskelutekniikoiden, aikataulun hallinnan ja työn organisoinnin ohjaus ja valmennus
 - erilaisten apuvälineiden käytön opastus
 - oppimisen esteiden purkaminen myös tunne-elämän puolella

Vertaistukea tarjoavan psykososiaalisen ryhmäkuntoutuksen kehittäminen

- Asiantuntijatiedon, psykososiaalisen ryhmätyön ja vertaistuen yhdistäminen
 - Mahdollisuus keskustella ja käsitellä omia oppimisvaikeuksia ryhmässä
 - Tietoa oppimisvaikeuksista, muistista, oppimistavoista, aivojen hyvinvoinnista, stressistä, rentoutusmenetelmistä, apuvälineistä ym.
 - Omien oppimistapojen kehittäminen ja kokeilu
 - Tutustumiskäyntejä (HERO, Celia, Amiedu ym.)
-
- Ryhmätapaamisia 20, 3t/kerta
 - Yksi ryhmänohjaaja, teemasta riippuen psykologi tai oppimisvalmentaja mukana

Lukikonsultin työmalli

- Työmallia kehitetty yhteistyössä Kuntoutussäätiön palveluyksikön kanssa
- Lukikonsultti tulee mukaan asiakkaan ja työntekijän tueksi, kun selvitetään esim. sitä, onko kyse oppimisvaikeudesta, mitä asian selvittämiseksi ja sen kanssa pitäisi kyseisessä tilanteessa tehdä, miten oppimisvaikeuksia voidaan huomioida kuntoutusprosessin, koulutuksen, työtehtävien yhteydessä.
- Välineitä puheeksi ottoon (oppimisvaikeuden tunnistuslista)
- Asiakkaan jatko-ohjaus, lukipalveluiden järjestäminen
- Apuvälineohjaus

Koulutusta, tietoa, materiaaleja

- www.opioppimaan.fi verkkosivut avattu 8.9.08
- Koulutusta eri palvelumalleista syksyllä-09 ja keväällä-10
- Oppimisvaikeuksien tunnistuslista ja tulkintaohje ammattilaisille

- Väliraportti 3/2009
- Palveluopas 11/2009
- Oma oppimisvalmentaja -työkirja 1/2010
- **Oppimisvaikeuden psykologinen arviointi –raportti 3/2010**
- Lukipalveluohjauksen esite 4/2010
- Ryhmäkuntoutuksen opas toukokuu 2010
- Selviytymistutkimus toukokuu 2010
- Oppimisvalmennus –opas kesäkuu 2010
- Loppuarviointiraportti kesäkuu 2010

Yhteistyösuhteita

- Helsingin seudun Lukineuvola
- HERO ja Erialaisten oppijoiden liitto
- Kuntoutussäätiön palveluyksikkö
- Työterveyshuollot (Kesko, Helsingin kaupunki)
- ADysTrain -hanke (Teknillinen korkeakoulu)
- Oppimisvaikeuksista vapaaksi -hanke (Vankeinhoiton tukisäätiö)
- Erilaiset oppijat työpajoilla -hanke (Valtakunnallinen työpajayhdistys)
- Kalliolan kansanopisto

Johtopäätöksiä hankkeen kokemuksista

- Oppimisvaikeudet ovat elämänikäinen seuralainen
 - hidastavat ja aiheuttavat työläyttä ja virhealttiutta henkiseen toimintaan
 - vievät itseluottamuksen ja rohkeuden yrittää
 - uuvuttavat ja kuormittavat
 - altistavat mielenterveyden ongelmille
 - aikuiset ovat olleet yksin ongelmiansa kanssa
 - monet eivät ole itsekään tunnistaneet ongelmiansa syitä
 - vaikeuksien tunnistaminen ja diagnoosi on helpotus
 - kuntoutus/valmennus ja apuvälineet auttavat
 - kustannukset hyvin kohtuullisia

Levitysteesejä

- Oppimisvaikeudet otettava aidosti mukaan kuntoutustyöhön
 - tarvitaan sekä erityispalveluita että vaikeuksien huomioimista muiden kuntoutuspalveluiden sisällä
 - työntekijöiden opittava tunnistamaan
 - psykologien opittava tutkimaan (mm. työterveyshuollot, oppilaitokset, kuntoutusala)
 - yksilö- ja ryhmämuotoinen oppimisvalmennus
 - vertaistukea tarjoavat sopeutumisvalmennus- / kuntoutuskurssit (esim. ov+mt)
- Lievien oppimisvaikeuksien yhteydessä esim. työväenopistot, kansalaisopistot, oppilaitokset ja lukijärjestöt voisivat tarjota sekä oppimistaitoja valmentavaa opetusta että vertaistukiryhmiä

Opi
oppimaan

Esimerkkejä levittämisestä

- Kelan ammatilliset kuntoutuskurssit ja pitkäaikaistyöttömien kurssit Kuntoutussäätiössä 2010 alkaen
 - oppimisvaikeuksien tunnistustestit
 - oppimisvalmennusta
 - erityisopettaja mukana tiimissä
- Sata-komitean mietintö
 - oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja huomioiminen mukaan koko palveluketjuun
- Heron vertaistukiryhmät alkaneet s.-08

Opi
oppimaan

Kiitos !

Lisätietoja projektista

<http://www.opioppimaan.fi>